

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴՍԱՐԱՆԻ**

**Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը**

**ԱՂԱՍԻ ՏԵՐ-ԵՍԱՅԱՆԻ ԵՎ ՆՇԱՆ ԻՍՊԻՐՅԱՆԻ ԴԻՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴՍԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 52-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ, 231-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ 4-ՐԴ ԿԵՏԻ ԵՎ 231-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 դեկտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Թունյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողների ներկայացուցիչներ Կ. Մեժլումյանի, Զ. Հայրապետյանի, Կ. Աղաջանյանի, Է. Հակոբյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչներ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի և նույն վարչության իրավախորհրդատվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Աղասի Տեր-Եսայանի և Նշան Իսպիրյանի դիմումների հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի և 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Աղասի Տեր-Եսայանի՝ 2016 թվականի սեպտեմբերի 1-ին և Նշան Իսպիրյանի՝ 2016 թվականի հոկտեմբերի 5-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2016 թվականի հոկտեմբերի 28-ի ՍԴԱՈ-99 աշխատակարգային որոշմամբ որոշել է վերը նշված դիմումների հիման վրա քննության ընդունված գործերը միավորել:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ինչպես նաև հետազոտելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքը, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Ապացուցելուց ազատվելու հիմքերը» վերտառությամբ 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է.

«2. Նախկինում քննված՝ քաղաքացիական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի վճռով հաստատված հանգամանքները նույն անձանց միջև դատարանում այլ գործ քննելիս կրկին չեն ապացուցվում»:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասն օրենսգրքում ամրագրվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում

փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 28.11.07թ. ՀՕ-277-Ն ՀՀ օրենքով:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքի բովանդակությունը» վերտառությամբ 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետը սահմանում է.

«2. Վճռաբեկ բողոքը սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հիմքով ներկայացնելու դեպքում բողոքը բերած անձը պետք է հիմնավորի, որ դրա վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կնպաստի օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովմանը, մասնավորապես վճռաբեկ բողոքում հիմնավորելով, որ՝ ...

4) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը՝ կցելով այդ դատական ակտերը և մեջբերելով դրանց հակասող մասերը՝ կատարելով համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ»:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքի բովանդակությունը» վերտառությամբ 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է.

«3. Վճռաբեկ բողոքը սույն օրենսգրքի 234 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի հիմքով ներկայացնելու դեպքում վճռաբեկ բողոք բերած անձը վճռաբեկ բողոքում պետք է նշի այն նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմը, որը խախտվել է՝ հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա»:

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածում կատարվել են մի շարք փոփոխություններ և լրացումներ (28.11.07թ. ՀՕ-277-Ն, 26.12.08թ. ՀՕ-233-Ն և 10.06.14 ՀՕ-49-Ն ՀՀ օրենքներ), իսկ վիճարկվող դրույթները ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածում ամրագրվել են «Հայաստանի Հանրապետության

քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 10.06.14 ՀՕ-49-Ն ՀՀ օրենքով:

2. Միավորված գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

Ա) Աղասի Տեր-Եսայանի դիմումի մասով.

Դիմելով դատարան՝ Աղասի Տեր-Եսայանը պահանջել է Երևան համայնքի (քաղաքապետարանի) գործողությունները, որոնցով իր անվամբ վարձակալության իրավունքով գրանցված 0,0020 հա մակերեսով հողամասից քանդվել է «Երևանի Գլխավոր պողոտայի» և Մարգարյանի անվան հիվանդանոցի հարակից տարածքում սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող 19,0 քմ մակերեսով առևտրի կրպակը, ճանաչել ապօրինի: Որպես հետևանք՝ նա պահանջել է Երևան համայնքին պարտավորեցնել հատուցել ապօրինի գործողությունների արդյունքում իրեն պատճառված վնասը՝ բռնագանձելով 4.750.000 դրամ՝ որպես գույքի կորստի գումար, 1.705.000 դրամ՝ որպես բաց թողնված օգուտ, ինչպես նաև 2011թ. օգոստոս ամսից սկսած 4.750.000 դրամի նկատմամբ հաշվարկել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով նախատեսված՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի սահմանած բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքին համապատասխան տոկոսներ: Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 17.06.2015թ. վճռով հայցը մերժվել է:

Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի հիշյալ վճռի դեմ վերաքննիչ բողոք է ներկայացվել: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.11.2015թ. որոշմամբ Աղասի Տեր-Եսայանի վերաքննիչ բողոքը մերժվել է, և Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 17.06.2015 թվականի վճիռը թողնվել է օրինական ուժի մեջ:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 27.11.2015թ. որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացվել, իսկ 10.02.2016թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին» որոշում՝

մասնավորապես պատճառաբանելով, որ «...թեև բողոքաբերը բերված վճռաբեկ բողոքում վկայակոչել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 13.06.2013 թվականի թիվ ԵՄԴ/0599/02/12 որոշումը, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 18.07.2014 թվականի թիվ ԱԲԱԴ/0209/02/13 և 18.07.2014 թվականի թիվ ՄԴ3/0055/02/13 որոշումները և մեջբերել է դրանց և բողոքարկվող դատական ակտի ենթադրյալ հակասող մասերը, սակայն չի կատարել բավարար համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և վերոնշյալ դատական ակտերում կիրառված միևնույն նորմի՝ իրար հակասող մեկնաբանության վերաբերյալ: Հետևաբար բերված բողոքում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 234-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով սահմանված հիմքը նույնպես հիմնավորված չէ»:

Բ) Նշան Իսպիրյանի դիմումի մասով.

Հասմիկ Բադալյանը հայցադիմում է ներկայացրել Երևան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ Նշան Իսպիրյանի՝ պահանջելով ճանաչել հայրությունը, բռնագանձել ալիմենտ և պարտավորեցնել որոշակի ժամանակահատվածում զբաղվել երեխայի խնամքով և դաստիարակությամբ (քաղաքացիական գործ թիվ ԵՄԴ/3052/02/14): Դատարանի 17.09.2015թ. վճռով հայցը բավարարվել է մասնակիորեն:

Երևան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարանի հիշյալ վճռի դեմ վերաքննիչ բողոք է ներկայացվել: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 23.12.2015թ. որոշմամբ Նշան Իսպիրյանի վերաքննիչ բողոքը մերժվել է, և Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 17.09.2015թ. վճիռը թողնվել է անփոփոխ:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 23.12.2015թ. որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացվել, իսկ 30.03.2016թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին» որոշում՝ պատճառաբանելով, մասնավորապես, հետևյալ կերպ.

- «... սույն գործով բողոք բերած անձի ներկայացրած փաստարկները բավա-

րար չեն դատական սխալի առկայությունը և գործի ելքի վրա դրա ազդեցությունը հիմնավորված համարելու համար»,

- «... թեև բողոք բերած անձը վճռաբեկ բողոքում վկայակոչել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի թիվ 3-1167(ՎԴ) քաղաքացիական գործով և թիվ 3-1519(ՎԴ) քաղաքացիական գործով 10.10.2007 թվականի, թիվ 3-1580 քաղաքացիական գործով 12.12.2007 թվականի, թիվ ԵԱՆԴ/2775/02/08 քաղաքացիական գործով 04.12.2009 թվականի, թիվ ԵՄԴ/0826/02/12 քաղաքացիական գործով 18.07.2014 թվականի որոշումները և մեջբերել է դրանց ու բողոքարկվող որոշման ենթադրյալ հակասող մասերը, սակայն չի կատարել բավարար համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և վերոնշյալ դատական ակտերում կիրառված միևնույն նորմի՝ իրար հակասող մեկնաբանության վերաբերյալ...»:

**3.** ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առումով դիմող Ադասի Տեր-Եսայանը բարձրացնում է իրավական անորոշության հարց՝ այն համատեքստում, որ վիճարկվող դրույթի՝ «դատարանի վճռով» արտահայտությունը ձևակերպված է ոչ բավարար հստակությամբ, ամրագրված չէ անհրաժեշտ փաստակազմ՝ «կարճման վճիռ» արտահայտությունը, որը հնարավորություն կտար իրավակիրառողին կարճման վճռի առկայության պայմաններում կիրառել վիճարկվող դրույթը: Ըստ այդմ, վիճարկվող դրույթի առնչությամբ դիմողի փաստարկները հանգում են նրան, որ «դատարանի վճռով» արտահայտության ոչ հստակ ձևակերպումը, միաժամանակ նաև օրենսդրական բացը իրավակիրառ պրակտիկայում բացառում են կարճման մասին վճռով հաստատված հանգամանքները որպես նախադատելի փաստ ընդունելը, ինչն առաջ է բերում արդար դատաքննության իրավունքի խախտում: Դիմողը նշում է նաև, որ այդ անորոշությունը հնարավորություն չի տալիս անձին իրավական նորմին համապատասխանեցնել իր վարքագիծը և դատական կարգով արդյունավետ պաշտպանել իր սահմանադրական իրավունքները:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի առումով դիմողները նշում են, որ այդտեղ օգտագործվող՝

«կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթը չի համապատասխանում իրավական որոշակիության սկզբունքին, որը, իր հերթին, իրավակիրառ պրակտիկայում հանգեցնում է կամայական և տարածական մեկնաբանության՝ հանգեցնելով դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և անձի՝ արդար դատաքննության իրավունքի խախտմանը: Դիմողները նշում են նաև, որ իրավունքն իրացնողի համար անհասկանալի և անկանխատեսելի է թե՛ այդ նորմի բովանդակությունը, թե՛ կիրառելիությունը, քանի որ օրենսդիրը չի սահմանել, թե համեմատական վերլուծությունն ինչպես պետք է կատարել, այն ինչ չափանիշների և պայմանների պետք է համապատասխանի, որպեսզի վճռաբեկ դատարանի համար բավարար լինի և հիմք հանդիսանա բողոքը վարույթ ընդունելու համար: Այսինքն, «համեմատական վերլուծություն» եզրույթը ձևակերպված չէ բավարար հստակությամբ, ինչի արդյունքում իրավունքն իրացնող սուբյեկտը չի կարողանում իր վարքագիծը կարգավորել այդ իրավանորմին համապատասխան, քանի որ պարզ չէ, թե համեմատական վերլուծությունը, ինչպես նաև դատական ակտերի միջև առկա հակասությունն ինչպես պետք է մատնանշվի վճռաբեկ բողոքում, որպեսզի վճռաբեկ դատարանի համար դիտվի և հանդիսանա բավարար բողոքը վարույթ ընդունելու համար:

Դիմողները, վկայակոչելով վճռաբեկ դատարանի մի շարք որոշումներ, եզրահանգում են, որ վճռաբեկ դատարանը նույնպես չի բացահայտում «համեմատական վերլուծություն» եզրույթի չափանիշները, ինչն էլ վերջինիս հնարավորություն է տալիս գործել բացարձակ հայեցողությամբ, հայեցողական և սուբյեկտիվ մեկնաբանություն տալ բողոքում համեմատական վերլուծություն կատարած լինելու փաստի հետ կապված: ՀՀ սահմանադրական դատարանի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի համապատասխանաբար մի շարք որոշումներում և վճիռներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումների տրամաբանությանը հիմնվելով՝ դիմողները կարծում են, որ «համեմատական վերլուծություն» եզրույթի ընդհանուր և վերացական ձևակերպված լինելը հանգեցնում է իրենց դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և դատարանի մատչելիության իրավունքի խախտմանը, քանի որ վերջիններս

բողոքում կատարում են համեմատական վերլուծություն, որը, սակայն, վճարելի դատարանի համար բավարար չէ բողոքը վարույթ ընդունելու համար: Հետևաբար, այդ հիմքով վճարելի բողոք բերելը դառնում է անարդյունավետ և անիմաստ:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առումով դիմող Նշան Իսախրյանը, կրկին շեշտադրելով իրավական որոշակիության վերաբերյալ ներկայացված վերլուծությունը, գտնում է, որ համանման իրավական խնդիր առկա է նաև այս պարագայում: Մասնավորապես, օրենսդիրը չի բացահայտել, թե որոնք են այն չափանիշները և պայմանները, որոնք բավարար են փաստելու դատական սխալի առկայությունը և գործի ելքի վրա դրանց ազդեցությունը, և որոնք պետք է պահպանված լինեն դատական սխալի վերաբերյալ հիմնավորումները և վերլուծությունները շարադրելիս: Դիմողը կարծում է նաև, որ հնարավոր չէ հասկանալ, թե ինչպես պետք է ներկայացնել հիմնավորումները, որպեսզի այն վճարելի դատարանի համար համարվի բավարար:

Վերլուծելով վիճարկվող դրույթները՝ դիմողները եկել են այն եզրահանգման, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետը և 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 92-րդ հոդվածին, ինչպես նաև ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 61-րդ, 63-րդ, 79-րդ հոդվածներին:

4. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողների փաստարկներին, գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասում առկա «դատարանի վճռով» արտահայտությունը վերաբերում է միայն քաղաքացիական գործերով օրինական ուժի մեջ մտած վճիռներին, իսկ 52-րդ հոդվածի 3-րդ մասը քաղաքացիական դատավարության կողմերին ազատում է ապացուցման բեռից քրեական գործերով դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված փաստերի (ըստ որոնց՝ հաստատված են որոշակի գործողություններ և դրանք կատարած անձինք) համար: Օրենսգրքի 52-րդ հոդվածում առկա է օրենսդրական բաց այնքանով, որքանով որպես նախադասելի



փաստեր չեն սահմանվել վարչական գործերով դատարանի վճռով հաստատված հանգամանքները, ինչն արդեն շտկվել է ՀՀ Ազգային ժողովի նիստերի օրակարգ ընդգրկված Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծով:

Ինչ վերաբերում է կարճված գործերի վճիռներով հաստատված հանգամանքների նախադատելիությանը, ապա պատասխանողը նշում, որ և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով, և ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով գործի վարույթի կարճման հիմքերն այնպիսին են, որ օբյեկտիվորեն կարճման վճռի շրջանակներում չեն կարող հաստատվել գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի և ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակում ներառված փաստական հանգամանքների առկայությունը կամ բացակայությունը: Հետևաբար, ըստ պատասխանողի, իրավական որոշակիության խնդիր սահմանադրաիրավական վեճի առարկա քննարկվող դրույթում առկա չէ, քանի որ բացակայում է օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասում կարճման վճիռներով հաստատված հանգամանքների նախադատելիության սահմանման անհրաժեշտությունը:

Մեջբերելով իրավական որոշակիության սկզբունքի հետ կապված ՀՀ սահմանադրական դատարանի, ինչպես նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք դիրքորոշումներ՝ պատասխանողը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետով նախատեսված՝ համեմատական վերլուծության բավարար լինելն առանձին գործերով թողնված է իրավակիրառ պրակտիկային: Ըստ պատասխանողի՝ համեմատական վերլուծության բավարար աստիճան պետք է համարվի ենթադրյալ հակասող դատական ակտերում (բողոքարկվող դատական ակտում և նորմի մեկնաբանության և վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ) տեղ գտած միևնույն իրավական դրույթների մեկնաբանությունների համադրման և իրավական վերլուծությունների այնպիսի մակարդակը, որը գործի ելքով չչահագրգռված անձին օբյեկտիվորեն կհամոզի, որ բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանության և վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ

նորմին տրված մեկնաբանության միջև առերևույթ առկա է հակասություն: Միննույն ժամանակ, պատասխանողը համարում է, որ գործնական մեկնաբանման արդյունքում ձևավորված օբյեկտիվ չափանիշներն անհրաժեշտ է կիրառել առանց որևէ խտրականության: Հետևաբար, որևէ դատական աստյան, այդ թվում՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, իրավունք չունի առանց որևէ օբյեկտիվ հիմքի, առաջնորդվելով կամայականությամբ՝ ընտրողաբար վարույթ ընդունել դատական գործերը: Ընդ որում, վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումները պետք է պատշաճ պատճառաբանված լինեն:

Օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասում սահմանված՝ օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովման, ինչպես նաև 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասում նախատեսված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմի խախտման և այդ խախտման՝ գործի ելքի վրա ազդեցության հիմնավորման պարտականության բեռը բողոքաբերին վճռաբեկ դատարանից փոխանցելը, պատասխանողի կարծիքով, իրավաչափ է, քանզի պայմանավորված է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ սահմանադրաիրավական ինքնատիպ կարգավիճակով, ՀՀ դատական համակարգում ունեցած ուրույն դերով և բխում է նաև միջազգային լավագույն պրակտիկայից:

Այս առումով խնդրո առարկա դրույթները, ըստ պատասխանողի, համապատասխանում են իրավական օրենքին ներկայացվող իրավական որոշակիության, օրենքում օգտագործվող ձևակերպումների հստակության, բավարար մատչելիության պահանջներին:

Ամփոփելով իր դիրքորոշումը՝ պատասխանողը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետով և 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դրույթները համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրության պահանջներին, իսկ վերջին երկու դրույթների կիրառման պրակտիկան խնդրահարույց է՝ հաշվի առնելով 2016 թվականի նոյեմբերի 22-ի թիվ ՄԴՈ-1322 որոշմամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումները:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ.

- դիմող Ադասի Տեր-Եսայանը, խնդրելով ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, բարձրացնում է միայն «դատարանի վճռով» եզրույթի սահմանադրականության հարցը, և դիմումը «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 4-րդ կետին համապատասխան Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ է պարունակում միայն այդ եզրույթի վերաբերյալ,

- դիմողները, խնդրելով ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետը, բարձրացնում են միայն «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթի սահմանադրականության հարցը, և դիմումները «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 4-րդ կետին համապատասխան Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ են պարունակում միայն այդ եզրույթի վերաբերյալ,

- դիմող Նշան Իսպիրյանը, խնդրելով ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, բարձրացնում է միայն «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտության սահմանադրականության հարցը, և դիմումը «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 4-րդ կետին համապատասխան Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ է պարունակում միայն այդ արտահայտության վերաբերյալ:

Հետևաբար, հաշվի առնելով հիշյալ հանգամանքը՝ Սահմանադրական դատարանը սույն գործը քննության է առնում միայն «դատարանի վճռով» եզրույթի, ինչպես նաև «կատարելով համեմատական վերլուծություն» և «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտությունների սահմանադրականության բացահայտման շրջանակներում:

6. Ելնելով դիմումներում առաջադրված հարցադրումների բովանդակությունից՝ սույն գործով սահմանադրաիրավական վեճի լուծման նպատակով ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ հետևյալ հարցադրումներին.

- արդյոք միայն վեճն ըստ էության լուծող դատարանի վճռով հաստատված փաստերը նախադատելի փաստեր համարելը չի խոչընդոտում անձի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ և Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքի իրականացմանը,

- արդյոք ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասում կիրառված՝ «դատարանի վճռով» հասկացությունը չի խախտում ՀՀ Սահմանադրությամբ նախատեսված որոշակիության սկզբունքն այնքանով, որ անձը հնարավորություն չունենա կանխատեսելու իրավական հետևանքները և ընտրելու իր վարքագիծը,

- արդյոք վճռաբեկ բողոքում հիմնավորման պահանջը՝ համեմատական վերլուծություն կատարելու միջոցով, ինչպես նաև խախտման հիմնավորման պահանջը, որ այն ազդել է գործի ելքի վրա, չի սահմանափակում անձի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ և միջազգային փաստաթղթերով երաշխավորված դատական պաշտպանության արդյունավետ իրականացման հնարավորությունը, ինչպես նաև համապատասխանում է իրավական որոշակիության սահմանադրական սկզբունքին:

7. Անձի իրավունքների և ազատությունների դատական պաշտպանության իրավունքը նախատեսված է ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 61 և 63-րդ հոդվածներով, որոնց համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ դատական պաշտպանության, անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք:

Իր մի շարք որոշումներում (ՍԴՈ-690, ՍԴՈ-719, ՍԴՈ-873, ՍԴՈ-942, ՍԴՈ-1037, ՍԴՈ-1190, ՍԴՈ-1192, ՍԴՈ-1197, ՍԴՈ-1257, ՍԴՈ-1289 և այլն) Սահ-

մանադրական դատարանը հանգամանորեն անդրադարձել է արդարադատության մատչելիության, արդար և արդյունավետ դատաքննության իրավունքների երաշխավորման սահմանադրական իրավաչափության խնդիրներին՝ դրանք դիտարկելով որպես դատական պաշտպանության իրավունքի անհրաժեշտ բաղադրատարրեր՝ հավասարապես ընդգծելով դրանց կարևորությունը դատաընթացակարգային բնագավառներում: Սահմանադրական դատարանը վերոթվարկյալ որոշումներում կարևորել է իրավակարգավորման մի շարք սկզբունքներ (չափանիշներ), որոնք սույն գործով վեճի առարկա նորմերի սահմանադրականության գնահատման տեսանկյունից ունեն սկզբունքային նշանակություն: Մասնավորապես.

« - դատավարական որևէ առանձնահատկություն կամ ընթացակարգ չի կարող խոչընդոտել կամ կանխել դատարան դիմելու իրավունքի արդյունավետ իրացման հնարավորությունը, իմաստագրվել ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքը կամ դրա իրացման արգելք հանդիսանալ,

- ընթացակարգային որևէ առանձնահատկություն չի կարող մեկնաբանվել որպես ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակման հիմնավորում,

- դատարանի (արդարադատության) մատչելիությունը կարող է ունենալ որոշակի սահմանափակումներ, որոնք չպետք է խաթարեն այդ իրավունքի բուն էությունը,

- դատարան դիմելիս անձը չպետք է ծանրաբեռնվի ավելորդ ձևական պահանջներով» (ՄԴՈ-1257),

- «իրավական որոշակիության ապահովման պահանջից ելնելով՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման համար անհրաժեշտ որոշակի իմպերատիվ նախապայմանի առկայությունն ինքնին չի կարող դիտվել որպես ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող: Այլ հարց է, որ նման նախապայմանը պետք է լինի իրագործելի, ողջամիտ և չհանգեցնի իրավունքի էության խախտման» (ՄԴՈ-1192),

- «ինքնին խնդրահարույց չէ վճռաբեկ բողոքի ընդունելիության այնպիսի պահանջներ սահմանելը, որոնք կարող են ավելի խիստ լինել» (ՄԴՈ-1192),

- «նախապայմանների խստացումը չպետք է տեղի ունենա անհամաչափ՝ անձանց համար ստեղծելով իրավունքների պաշտպանության խոչընդոտներ: Բացի դրանից, վերաքննիչ կամ վճռաբեկ բողոքները վարույթ ընդունելու հարցում դատարանները պետք է ունենան ոչ թե հայեցողական անսահմանափակ ազատություն, այլ՝ օրենսդրորեն նախատեսված, հստակ, և անձանց համար միակերպ ընկալելի հիմքերով, բողոքը վարույթ ընդունելու կամ մերժելու իրավունք և պարտականություն» (ՄԴՈ-690),

- անդրադառնալով վերադաս դատական ատյանում դիմումի թույլատրելիության պահանջներին՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը նշել է, որ. «Այլ է իրավիճակը վերադաս դատական ատյաններում, որոնցում դիմումի թույլատրելիության պահանջները կարող են ավելի խիստ լինել: Սակայն այս ատյաններում ևս դիմումների ընդունումը դատարանի վարույթ չի կարող իրականացվել կամայականորեն» (ՄԴՈ-719):

Դատարանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակումների վերաբերյալ որոշակի դիրքորոշումներ է արտահայտել նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, որոնց համաձայն.

- այս իրավունքը բացարձակ չէ, և պետությունները կարող են այն իրացնելու հնարավորությունը պայմանավորել որոշակի պահանջներով և չափանիշներով (Case of Stanev v. Bulgaria, application no. 36760/06, 17/12/2012),

- պետությունը դատարան դիմելու իրավունքից օգտվելու համար կարող է սահմանել որոշակի պայմաններ, «...պարզապես պետության կողմից կիրառված սահմանափակումները չպետք է այն կերպ կամ այն աստիճանի սահմանափակեն անձի դատարանի մատչելիության իրավունքը, որ վնաս հասցվի այդ իրավունքի բուն էությանը: Բացի այդ, սահմանափակումը 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին չի համապատասխանի, եթե այն իրավաչափ նպատակ չի հետապնդում, և եթե կիրառված միջոցների և հետապնդվող նպատակի միջև չկա համաչափության ողջամիտ

հարաբերակցություն» (Case of Khalfaoui v. France, application no. 34791/97, 14/03/2000),

- սահմանափակումները չեն կարող համապատասխանել Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին, եթե չեն հետապնդում իրավաչափ նպատակ կամ բացակայում է ընտրված միջոցների և հետապնդվող իրավաչափ նպատակի միջև պատճառական կապը (Case of Marini v. Albania, application no. 3738/02, 18/12/2007):

ՄԻԵԴ-ը բազմաթիվ վճիռներում նշել է, որ վճռաբեկ դատարան տրվող գանգատին ներկայացվող պահանջները կոչված են ապահովելու արդարադատության լավագույն կառավարում, սակայն ազգային դատարանների կողմից գանգատների ձևակերպման նկատմամբ **չափազանց ձևական մոտեցումը** վճռաբեկ գանգատների ընդունման հարցում կարող է հանգեցնել դատարանի մատչելիության իրավունքի խախտման: Վճռաբեկ գանգատի հստակ ձևակերպված չլինելու հիմքով վարույթ չընդունելը, ըստ ՄԻԵԴ-ի, կարող է հանգեցնել Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի խախտման (Case of Reichman v. France, application no. 50147/11, 12/07/2016):

ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքից հետևում է, որ պետք է խուսափել ավելորդ ձևականությունից, «բայց միաժամանակ չլինել չափազանց ճկուն, որպեսզի վճռաբեկ գանգատին ներկայացվող պահանջները չդառնան անիմաստ» (Case of Dumitru Gheorghe v. Romania, application 33883/06, 12/04/2016):

ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքի ուսումնասիրության արդյունքներով Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՄԻԵԴ-ը հնարավոր է համարում, որ ներպետական դատավարական կարգի համաձայն դիմողից պահանջվի հայցը կամ գանգատը, այդ թվում՝ փաստական հիմքերն ու իրավական փաստարկները ներկայացվեն գրավոր՝ որոշակի ձևանմուշին համապատասխան: Այդուհանդերձ, այս պահանջը չպետք է հանգեցնի ծայրահեղ ձևականության, և հարկ է, որ ներպետական դատարանները սեփական նախաձեռնությամբ գործի հանգամանքների որոշակի ուսումնասիրություն կատարեն՝ դիմողի փաստարկ-

ներն ըստ էության proprio motu կարգով գնահատելու համար, եթե նույնիսկ դրանք ձևակերպված չեն եղել բացարձակ պարզորոշ կամ ճշգրիտ կերպով (Case of Dattel-2 v. Luxembourg, application no.18522/06, 10/12/2009):

Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն իր վճիռներում բազմիցս անդրադարձել է խնդրո առարկա հարցին և նշել, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորված՝ արդար դատաքննության իրավունքը, որի մասնավոր տարր է հանդիսանում դատարանի մատչելիության իրավունքը, բացարձակ իրավունք չէ և կարող է ենթարկվել որոշակի սահմանափակումների, հատկապես՝ բողոքի ընդունելիության պայմանների առնչությամբ, քանի որ այն իր էությամբ պահանջում է պետության կողմից կարգավորում, որը կարող է փոփոխվել՝ կախված ժամանակից և տեղից, ինչպես հասարակության, այնպես էլ կոնկրետ անձանց պահանջումներին և միջոցներին համապատասխան: Պետություններն այս առնչությամբ օգտվում են հայեցողության ազատությունից: Այնուամենայնիվ, դատարանի մատչելիության իրավունքը չի կարող սահմանափակվել այնպես և այն սահմաններով, որ վնասի նրա էությունը, և դրանք համապատասխանում են Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետին, եթե ունեն օրինական նպատակ և կիրառված միջոցների ու դրված նպատակի միջև գոյություն ունի արդար հավասարակշռություն (Case of Golder v. United Kingdom, 21 feb. 1975, Case of Garcia Manibardo v. Spain, 15 feb. 2000, Case of Bellet v. France, 20 nov. 1995 և այլն):

Նշված դիրքորոշումները կարևորվում են հատկապես ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 61 և 63-րդ հոդվածների 1-ին մասերով նախատեսված՝ մարդու արդարադատական իրավունքների իրացման օրենսդրական երաշխիքների ապահովման համար:

**8. Համաձայն ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 79-րդ հոդվածի՝ հիմնական իրավունքները և ազատությունները սահմանափակելիս օրենքները պետք է սահմանեն այդ սահմանափակումների հիմքերը և ծավալը, լինեն բավարար չափով որոշակի, որպեսզի այդ իրավունքների և ազատու-**



թյունների կրողները և հասցեատերերն ի վիճակի լինեն դրսևորելու համապատասխան վարքագիծ:

Իր բազմաթիվ որոշումներում (ՄԴՈ-630, ՄԴՈ-731, ՄԴՈ-753, ՄԴՈ-984, ՄԴՈ-1142, ՄԴՈ-1176, ՄԴՈ-1213, ՄԴՈ-1270 և այլն) Սահմանադրական դատարանն անդրադարձել է իրավական որոշակիության սկզբունքին՝ նշելով, մասնավորապես.

- «...օրենքը պետք է համապատասխանի նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներում արտահայտված այն իրավական դիրքորոշմանը, համաձայն որի՝ որևէ իրավական նորմ չի կարող համարվել «օրենք», եթե այն չի համապատասխանում իրավական որոշակիության (res judicata) սկզբունքին, այսինքն՝ ձևակերպված չէ բավարար աստիճանի հստակությամբ, որը թույլ տա քաղաքացուն դրա հետ համատեղելու իր վարքագիծը» (ՄԴՈ-630),

- «Իրավական պետության սկզբունքը, ի թիվս այլոց, պահանջում է նաև իրավական օրենքի առկայություն: Վերջինս պետք է լինի բավականաչափ մատչելի՝ իրավունքի սուբյեկտները պետք է համապատասխան հանգամանքներում հնարավորություն ունենան կողմնորոշվելու՝ թե տվյալ դեպքում ինչ իրավական նորմեր են կիրառվում: Նորմը չի կարող համարվել «օրենք», եթե այն ձևակերպված չէ բավարար ճշգրտությամբ, որը թույլ կտա իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց դրան համապատասխանեցնել իրենց վարքագիծը. նրանք պետք է հնարավորություն ունենան կանխատեսել այն հետևանքները, որոնք կարող է առաջացնել տվյալ գործողությունը» (ՄԴՈ-753),

- «... իրավական որոշակիության ապահովման տեսանկյունից օրենսդրության մեջ օգտագործվող հասկացությունները պետք է լինեն հստակ, որոշակի և չհանգեցնեն տարաբնույթ մեկնաբանությունների կամ շփոթության» (ՄԴՈ-1176),

- «Առավել ևս իրավունքի գերակայության սկզբունքի որդեգրման շրջանակներում օրենքում ամրագրված իրավակարգավորումները պետք է անձի համար կանխատեսելի դարձնեն իր իրավաչափ ակնկալիքները: Բացի դրանից, իրավական որոշակիության սկզբունքը, լինելով իրավական պետության

հիմնարար սկզբունքներից մեկը, ենթադրում է նաև, որ իրավահարաբերությունների բոլոր սուբյեկտների, այդ թվում՝ իշխանության կրողի գործողությունները պետք է լինեն կանխատեսելի ու իրավաչափ» (ՄԴՈ-1213),

- «Նույնիսկ իրավական նորմի առավելագույն հստակությամբ ձևակերպման դեպքում դատական մեկնաբանությունը չի բացառվում: Իրավադրույթների պարզաբանման և փոփոխվող հանգամանքներին՝ զարգացող հասարակական հարաբերություններին դրանց համապատասխանեցման անհրաժեշտությունը միշտ էլ առկա է: Հետևաբար, օրենսդրական կարգավորման որոշակիությունը և ճշգրտությունը չեն կարող բացարձականացվել՝ նույնիսկ ոչ բավարար հստակությունը կարող է լրացվել դատարանի մեկնաբանություններով» (ՄԴՈ-1270),

- «... իրավական որոշակիության սկզբունքը ենթադրում է նաև դատարանների որոշումների հստակություն և կանխատեսելիություն, ինչը թույլ է տալիս իրավահարաբերությունների մասնակիցներին համապատասխան պատկերացում կազմել իրենց վարքագծի հնարավոր հետևանքների մասին» (ՄԴՈ-1270):

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նույնպես իր վճիռներում բազմիցս անդրադարձել է իրավական որոշակիության սկզբունքին: Մասնավորապես, Բուսույոկն ընդդեմ Մոլդովայի գործով (Case of Busuioac v. Moldova, application no. 61513/00, 21/12/2004) վճռում, Եվրոպական դատարանը գտել է, որ «օրենքով նախատեսված» արտահայտության պահանջներից մեկն այն է, որ համապատասխան միջոցը պետք է լինի կանխատեսելի: Նորմը չի կարող համարվել «օրենք», քանի դեռ ձևակերպված չէ բավարար հստակությամբ, որպեսզի անձին հնարավորություն տա կարգավորելու իր վարքագիծը. անձը պետք է կարողանա տվյալ հանգամանքներում ողջամիտ կերպով կանխատեսել իր տվյալ գործողության հետևանքները: Այդ հետևանքները չեն կարող կանխատեսելի լինել բացարձակ որոշակիությամբ: Թեև օրենքում որոշակիությունը մեծապես ցանկալի է, դա կարող է հանգեցնել չափազանց կոշտության, և օրենքը պետք է կարողանա հարմարվել փոփոխվող հանգամանքներին: Հետևաբար, շատ օրենքներ անխուսափելիորեն ձևակերպվում են այնպիսի հասկացություններով, որոնք քիչ թե շատ անորոշ են և որոնց մեկնաբանությունը և կիրառումը պրակտիկայի խնդիր է:

9. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածում օրենսդիրը սահմանել է ապացուցման կարիք չունեցող փաստերի այն հիմքերը, որոնց հիման վրա գործին մասնակցող անձն ազատվում է տվյալ փաստի ապացուցման պարտականությունից: Այդպիսի հիմք է նաև քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դրույթը, համաձայն որի՝ նախկինում քննված՝ քաղաքացիական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի վճռով հաստատված հանգամանքները նույն անձանց միջև դատարանում այլ գործ քննելիս կրկին չեն ապացուցվում: Դիմողներից Ադասի Տեր-Եսայանի դիմումի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նրա՝ սույն գործի քննության շրջանակներում բարձրացված սահմանադրափրավական վեճն ըստ էության վերաբերում է վիճարկվող դրույթում ամրագրված՝ «դատարանի վճռով» եզրույթին՝ կապված այն դեպքերի հետ, երբ դատարանը վեճը դատարանին ընդդատյա չլինելու հիմնավորմամբ կարճում է գործի վարույթը:

Ադասի Տեր-Եսայանի դիմումի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դիմողի համար որպես նախկինում քննված օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի վճիռ է հանդիսանում ՀՀ վարչական դատարանի՝ 03.10.2013թ. ՎԴ/3088/05/12 վարչական գործով դատական ակտը: Այդ վճռով ՀՀ վարչական դատարանը վարչական գործի վարույթն ըստ հայցի Ադասի Տեր-Եսայանի ընդդեմ Երևանի քաղաքապետարանի, Երևան քաղաքի Կենտրոն վարչական շրջանի՝ պատասխանողների գործողությունները ոչ իրավաչափ ճանաչելու պահանջի մասին, կարճել է՝ վեճը վարչական դատարանին ընդդատյա չլինելու հիմնավորմամբ:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում առկա է անհամապատասխանություն. մասնավորապես, մի կողմից, օրենսգրքի 130-րդ հոդվածի համաձայն վճիռը կայացվում է գործն ըստ էության լուծելու դեպքում, իսկ մյուս կողմից՝ 110-րդ հոդվածը սահմանում է, որ գործի վարույթը կարճելու մասին նույնպես կայացվում է վճիռ: Այս առումով հարկ է նկատի ունենալ, որ գործի վարույթը կարճելու մասին վճիռը չի կարող միանշանակ համարվել գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ:

Անդրադառնալով նախադատելիության ինստիտուտի սահմանադրաիրավական բովանդակության հարցերին՝ հարկ է նկատի ունենալ հետևյալը.

**նախ**՝ նախադատելիության կանոնների սահմանումը գտնվում է օրենսդրի լիազորությունների շրջանակներում, քանի որ ի վերջո օրենսդիրն է որոշում նախադատելիության այս կամ այն դրույթի ընդունման անհրաժեշտությունը՝ հաշվի առնելով նաև ՀՀ Սահմանադրությամբ նախատեսված դատական պաշտպանության և արդար դատաքնության իրավունքների ապահովման հնարավորությունը,

**երկրորդ**՝ դատավարական տեսանկյունից նախադատելիության ինստիտուտը ապահովում է արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունքը, ինչպես նաև ողջամիտ ժամկետում գործի քննության իրավունքը,

**երրորդ**՝ նախադատելիության ինստիտուտը ենթադրում է, որ այն հանգամանքները, որոնք ճանաչվում են նախադատելի հանգամանքներ, հաստատվել են դատարանի կողմից մրցակցային դատավարության կանոններով սահմանված կարգով:

Վճռաբեկ դատարանը, իրացնելով օրենքների միատեսակ կիրառություն ապահովելու սահմանադրաիրավական իր գործառույթը, արտահայտել է իրավական դիրքորոշում, ըստ որի՝ «...վճիռների նախադատելիության կանոնները միևնույնն են ինչպես վարչական, այնպես էլ քաղաքացիական դատավարությունում, հետևաբար քաղաքացիական գործեր քննելիս վարչական գործերով գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերով հաստատված հանգամանքները, ինչպես այլ քաղաքացիական գործերով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի վճռով հաստատված հանգամանքները, ևս ունեն նախադատելի նշանակություն» (թիվ ԱԲԱԴ/0209/02/13 քաղաքացիական գործով վճռաբեկ դատարանի 18.07.2014թ. որոշում):

Նախադատելիության հարցի վերաբերյալ առկա են նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի մի շարք այլ որոշումներ:

Մասնավորապես, թիվ 3-93 (ՎԴ) քաղաքացիական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանը նախադատելիության ինստիտուտի վերաբերյալ արտահայտել է

հետևյալ իրավական դիրքորոշումները. «Վճռաբեկ դատարանը հատկապես կարևորություն է տալիս ապացուցման առարկայի՝ **վեճի լուծման համար նշանակություն ունեցող** հանգամանքների ճիշտ որոշման հարցին, քանզի դատարանի կողմից ապացուցման առարկայի սահմանների կամայական (առանց դատավարական նախադրյալի՝ հայցվորի կամահայտնության) ընդլայնումը բերում է այդ գործով կայացված դատական ակտով հաստատված որոշակի հանգամանքների նախադատելիության բացառման:

...

նախկինում քննված քաղաքացիական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի վճռով հաստատված հանգամանքները ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասի իմաստով ունեն նախադատելի նշանակություն քննվող այլ գործի համար, բացառությամբ այն **բացառիկ** դեպքերի, երբ՝

ա) այդ հաստատված հանգամանքը վերաբերելի չէ նախկինում քննված քաղաքացիական գործով հայցի առարկային (չի դասվում հաստատման ենթակա հանգամանքների շարքը) և/կամ

բ) այդ հանգամանքը հաստատվել է ֆորմալ դատավարական կանոնների կոպիտ խախտմամբ կամ կողմերից մեկի՝ դատավարական հնարավորությունների սահմանափակվածության պայմաններում»:

Այս առումով ՀՀ սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ դիմողի վկայակոչումն այն մասին, որ ինքը վստահ էր, որ կարճման մասին վճռով հաստատված ցանկացած հանգամանք հանդիսանում է այլևս ապացուցման կարիք չունեցող փաստ, անհիմն է:

Այն պարագայում, երբ դատարանը կարճում է գործի վարույթը՝ հիմքում դնելով այն հանգամանքը, որ վեճը ենթակա չէ դատարանում քննության, ապա դատարանը հայցվորի նյութաիրավական պահանջին ըստ էության իրավական գնահատական չի տալիս, այլ դատարանի դատողությունները, դատարանի կողմից իրավունքի կիրառման գործընթացը և դրանց հիման վրա ձևավորված եզրահանգումն ուղղված են պատճառաբանելու և հիմնավորելու գործի վարույթն

այդ հիմքով կարճման ենթակա լինելու հանգամանքը: Ուստի գործի վարույթը կարճելու մասին դատարանի վճռի պատճառաբանական մասն ուղղված է ոչ թե որոշակի հանգամանքներ հաստատելուն, այլ գործի որոշակի հանգամանքների համադրման, վերլուծության և եզրահանգման միջոցով հիմնավորելուն, որ տվյալ վեճը ենթակա չէ տվյալ դատարանում քննության:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատարանի՝ վեճը ենթակա չէ տվյալ դատարանում քննության հիմնավորմամբ գործի վարույթը կարճելու մասին վճիռն ուղղված չէ որոշակի հանգամանքներ հաստատելուն, հետևաբար, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված՝ «դատարանի վճռով» եզրույթը չի վերաբերում այն դեպքերին, երբ դատարանը կարճում է գործի վարույթն այն հիմքով, որ վեճը ենթակա չէ դատարանում քննության (ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 1-ին կետ):

Հարկ է արձանագրել նաև, որ գործի վարույթը կարճելու վերաբերյալ դատական ակտի տեսակն արդեն իսկ հստակեցված է ՀՀ վարչական դատավարության գործող օրենսգրքով, որի 97-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում է, որ գործի վարույթը կարճելու վերաբերյալ կայացվում է որոշում:

**10.** ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ վիճարկվող 4-րդ կետի դրույթի վերլուծությունից հետևում է, որ վճռաբեկ դատարանի որոշման միջոցով օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովմանը նպաստելու հանգամանքը հիմնավորելու համար օրենսդիրը բողոքաբերին հստակ պահանջ է առաջադրում՝ մեջբերել բողոքարկվող դատական ակտի և վճռաբեկ դատարանի որոշման հակասող մասերը և կատարել համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ:

Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ

կետի իրավակարգավորումը՝ վճռաբեկ բողոքում հիմնավորում ներկայացնելու, համապատասխան դատական ակտը կցելու, հակասող մասերը մեջբերելու և համեմատական վերլուծություն կատարելու պահանջների մասով, ընդհանուր առմամբ, համադրելի է ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1293 որոշմամբ հետազոտված՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համանման իրավակարգավորմանը:

Հետևաբար, հաշվի առնելով ՄԴՈ-1293 որոշմամբ քննության առարկա իրավակարգավորման և սույն գործով իրավակարգավորման՝ անձի վրա դրված պարտականությունների մասով բովանդակային համարժեքությունը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նշված որոշմամբ ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով քննության առարկա իրավակարգավորման նկատմամբ:

Սահմանադրական դատարանը հիշյալ որոշման մեջ նշել է, որ «... օրենսդրի՝ վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու դեպքում պատշաճ իրավական հիմնավորում ներկայացնելու պահանջն իրավաչափ է, քանզի այն ներառում է այնպիսի բաղադրատարրեր, ինչպիսիք են բողոքարկվող դատական ակտի՝ վկայակոչվող դատական ակտին հակասող մասերը մեջբերելը, բողոքարկվող դատական ակտի և վկայակոչվող դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ համեմատական վերլուծություն կատարելը: Հիշյալ համատեքստում հիմնավորում ներկայացնելու իրավական պահանջն ինքնին չի արգելափակում անձի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման հնարավորությունը՝ հաշվի առնելով այն, որ նման պահանջով անձի վրա չի դրվում օբյեկտիվ իրականության մեջ առկա հնարավորությունների հաշվառմամբ անիրագործելի պարտականություն: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այն չի հանգեցնում նաև իրավունքի էության խախտման»:

Վերոգրյալի հիման վրա Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ համեմատական վերլուծության պահանջն ինքնին իրավաչափ է:

Այլ է հարցը, թե որքանով է այդ պահանջն իրավակիրատ պրակտիկայում ընկալվում դրա սահմանադրաիրավական բովանդակությանը համապատասխան: Այս առումով Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել նաև, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի իրավակարգավորման տրամաբանությունը՝ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթի մասով, համադրելի է ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1322 որոշմամբ հետազոտված՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 158-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի համանման իրավակարգավորման տրամաբանության հետ: Հետևաբար, Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նշված որոշմամբ ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով քննության առարկա իրավակարգավորման նկատմամբ: Սահմանադրական դատարանն իր ՄԴՈ-1322 որոշմամբ, մասնավորապես, արձանագրել է.

- «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում ինքնին պետք է գնահատման առարկա դառնա իրավակիրառի կողմից, սակայն այդ գնահատումը պետք է իրացվի միայն հայեցողության իրավաչափության շրջանակներում՝ այնպես, որ այդպիսի գնահատումը հնարավորինս օրինական և արդարացի ընկալվի,

- հաշվի առնելով Եվրոպական դատարանի այն իրավական դիրքորոշումը, որ օրենքի կանխատեսելիության, որոշակիության և հստակության սկզբունքի երաշխավորումը, ի թիվս այլնի, կոչված է նաև կանխելու, բացառելու «կամայականության վտանգը» (Case of Hilda Hafsteinsdottir v. Iceland, application no.40905/98, 08.06.2004), ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթի կամայական մեկնաբանությունը գործնականում կարող է ստեղծել միևնույն իրավիճակներում իրավունքի սուբյեկտների նկատմամբ տարբեր վերաբերմունքի դրսևորման վտանգ,

- «Կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթի սահմանադրաիրավական բովանդակության իրավաչափ ընկալման համար կարևոր է, որ բողոքաբերի կողմից վկայակոչվող՝ վճռաբեկ դատարանի դատական ակտերը



վերաբերելի լինեն, այսինքն, բողոքարկվող դատական ակտը և վճռաբեկ դատարանի վկայակոչվող դատական ակտը կամ ակտերն ունենան նույնանման փաստական հանգամանքներ: ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ նման պարագայում հակասող մասերի մեջբերում կատարելը և բողոքարկվող դատական ակտի ու նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ համեմատական վերլուծությունը՝ դրանց համադրման արդյունքում անհամապատասխանության փաստումը, ինքնին հանդես են գալիս որպես հիմնավորում առ այն, որ բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը, ըստ բողոքաբերի, հակասում է վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը: Իսկ իրական հակասության առկայությունը պարզելու և գնահատելու իրավական հնարավորությունը տվյալ դեպքում վճռաբեկ դատարանի բացառիկ իրավասության շրջանակներում է: Ուստի, անընդունելի է իրավակիրառ պրակտիկայում այս դրույթի այնպիսի ընկալումը, որի պարագայում ստացվում է, որ հակասող մասերի մեջբերում կատարելը և առկա հակասության վերաբերյալ համեմատական վերլուծությունն անհրաժեշտ, բայց ոչ բավարար պայմաններ են: Բողոքի հիմնավորվածության վերաբերյալ դատարանի բացարձակ հայեցողական գնահատականը կարող է իրական խոչընդոտ հանդիսանալ անձի՝ դատարանի մատչելիության և արդար դատաքննության իրավունքների արդյունավետ իրացման համար: Վեճի առարկա իրավանորմի՝ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթն ինքնին վճռաբեկ բողոքի հիմնավորման պահանջի իրացումն է: Դիմումը քննության ընդունելու փուլում նման վերլուծության բնույթի ըստ էության գնահատմամբ չի կարող մերժվել՝ արգելափակելով դատարանի մատչելիությունը»:

**11.** ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն վճռաբեկ բողոքը քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 234-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի հիմքով ներկայացնելու դեպքում վճռաբեկ բողոք բերած անձը վճռաբեկ բողոքում պետք է նշի այն նյութական կամ

դատավարական իրավունքի նորմը, որը խախտվել է՝ հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա: Իսկ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 234-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը որպես վճռաբեկ բողոքն ընդունելու պայման նշում է առերևույթ դատական սխալ թույլ տրված լինելու հանգամանքը, որ կարող էր ազդել գործի ելքի վրա:

Այս նորմերի համադրված վերլուծությունից բխում է, որ տվյալ հիմքով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու համար նախ անհրաժեշտ է նշել այն նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմը, որը խախտվել է: Իսկ վիճարկվող «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտության սահմանադրաիրավական բովանդակության իրավաչափ ընկալման համար կարևոր է մատնանշել նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտման իրավական համարժեք հիմքը (այդպիսիք, մասնավորապես, նախատեսված են ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 227-րդ և 228-րդ հոդվածներում), կատարել վերաբերելի հանգամանքների և նշված իրավական հիմքի համադրություն՝ փաստելու այդ հիմքի առկայությունը, ցույց տալ պատճառահետևանքային կապը խախտման և գործի ելքի միջև, որը ենթադրում է նաև վերլուծություն առ այն, որ եթե չլիներ այդպիսի խախտում, ապա կկայացվեր այլ ելքով ակտ:

Հետևաբար, Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ նման պարագայում նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտման իրավական համարժեք հիմքը վկայակոչելը, վերաբերելի հանգամանքները և այդ իրավական հիմքը համադրելը՝ նպատակ ունենալով փաստելու այդ հիմքի առկայությունը, նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտման և գործի ելքի միջև պատճառահետևանքային կապի առկայությունը ներկայացնելը (այն ներառում է նաև վերլուծություն առ այն, որ եթե չլիներ այդպիսի խախտում, ապա կկայացվեր այլ ելքով ակտ) ինքնին հանդես են գալիս որպես հիմնավորում առ այն, որ խախտվել է նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմը, և որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա: Իսկ իրական հակասության առկայությունը պարզելու և գնահատելու իրավական

**հնարավորությունը տվյալ դեպքում վճռաբեկ դատարանի բացառիկ իրավասության շրջանակներում է:**

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտությունը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում ինքնին պետք է գնահատման առարկա դառնա իրավակիրառի կողմից, սակայն այդ գնահատումը պետք է իրացվի միայն հայեցողության իրավաչափության շրջանակներում՝ այնպես, որ այդպիսի գնահատումը հնարավորինս օրինական և արդարացի ընկալվի: Հակառակ պարագայում, այդ արտահայտության կամայական մեկնաբանությունը գործնականում կարող է ստեղծել միևնույն իրավիճակներում իրավունքի սուբյեկտների նկատմամբ տարբեր վերաբերմունքի դրսևորման վտանգ:

12. ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի 2004 թվականի մայիսի 12-ի թիվ R(2004) 6 հանձնարարականի դրույթներին, որոնց համաձայն՝ ազգային դատական համակարգերի արդյունավետության խնդիրները պետք է դիտարկել, մասնավորապես, բողոքների ընդունման և քննության ընթացակարգերն իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների ապահովման համատեքստում, ինչպես նաև ներպետական համակարգերում դատական բողոքները պետք է հանգամանալից ու հիմնավոր քննության առարկա դառնան:

Ընդհանրացնելով վերոնշյալ իրավական դիրքորոշումները՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ անձի դատական պաշտպանության իրավունքի լիարժեք ապահովման և վճռաբեկ դատարանի մատչելիության երաշխավորման նպատակով անհրաժեշտ է վճռաբեկ բողոքի ընդունելիության հարցում խուսափել հայեցողության բացարձականացումից ու ավելորդ ձևականությունից և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իրավակարգավորումները կիրառել վերը շարադրված իրավական դիրքորոշումներին համապատասխան:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով ՀՀ դատական իշխանության համակարգում վճռաբեկ դատարանի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ նախատեսված գործառնական տեղը և դերը, խնդրի առավել կանոնակարգված և կանխատեսելի լուծումը կարող էր իրականացվել նաև վճռաբեկ դատարանի կողմից՝ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթի, «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի էլքի վրա» արտահայտության ընկալման չափանիշների վերաբերյալ նախադեպային որոշման շրջանակներում: Նման պարագայում կհստակեցվեին նաև դատարանի հայեցողության սահմանները և դատարանի մատչելիության հարցում կերաշխավորվեր կանխատեսելիությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ «դատարանի վճռով» եզրույթն այն մասով, որով չի ներառում «վեճը ենթակա չէ դատարանում քննության» հիմնավորմամբ գործի վարույթը կարճելու մասին դատարանի վճիռը, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանող:

2. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի՝ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթը ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանող այնպիսի սահմանադրաիրավական բովանդակությամբ, համաձայն որի՝ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնաբնույթ փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ համեմատական վերլուծությունը կամ դրանց համադրման արդյունքում անհամապատասխանության փաստումն ինքնին հանդես է գալիս որպես հիմնա-

վորում առ այն, որ բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը, ըստ բողոքաբերի, հակասում է վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը: Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցի լուծման փուլում նման վերլուծության բնույթի ըստ էության գնահատմամբ չի կարող վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվել:

3. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտությունը ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանող այնպիսի սահմանադրաիրավական բովանդակությամբ, համաձայն որի՝ նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտման իրավական համարժեք հիմքը վկայակոչելը, վերաբերելի հանգամանքները և այդ իրավական հիմքը համադրելը՝ նպատակ ունենալով փաստելու այդ հիմքի առկայությունը, նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտման և գործի ելքի միջև պատճառահետևանքային կապի առկայությունը ներկայացնելը (այն ներառում է նաև վերլուծությունն առ այն, որ եթե չլիներ այդպիսի խախտում, ապա կկայացվեր այլ ելքով ակտ) ինքնին հանդես են գալիս որպես հիմնավորում առ այն, որ խախտվել է նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմը, և որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա:

4. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 12-րդ մասի հիման վրա դիմողների նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտերը նոր հանգամանքների հիմքով օրենքով սահմանված կարգով ենթակա են վերանայման, քանի որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի՝ «կատարելով համեմատական վերլուծություն» եզրույթը և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ «... հիմնավորելով այդ խախտումը և այն, որ այդ խախտումն ազդել է գործի ելքի վրա» արտահայտությունը դիմողների նկատմամբ կիրառվել են սույն որոշման եզրափակիչ մասի երկրորդ և երրորդ կետերում բացահայտված սահմանադրաիրավական բովանդակությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ:

5. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

**ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ**

**Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ**

27 դեկտեմբերի 2016 թվականի  
ՍԴՈ-1334